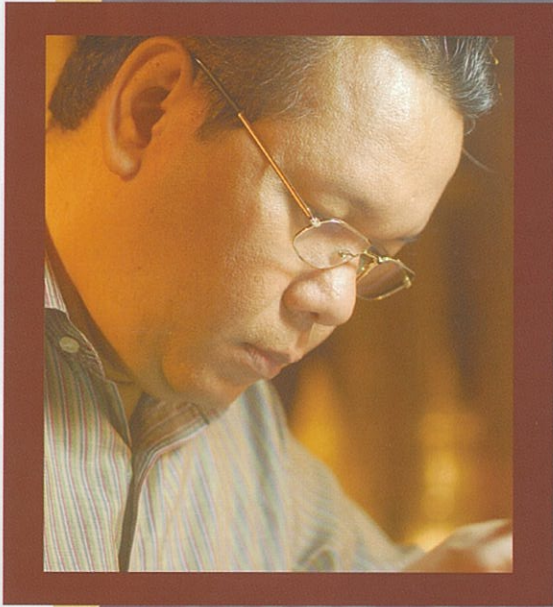

คุณวีรธรรม ตระกูลเงินไทย
พ้ายกทองเมืองสุรินทร์

ชื่อ-สกุล	นายวีรธรรม ตระกูลเงินไทย
วัน เดือน ปี เกิด	๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๐
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
การศึกษา	ศิลปบัณฑิต (จิตรกรรมไทย) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเพาะช่าง
ที่อยู่	๑๕๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์	๐๘๗-๐๓๙๔๔๙๑
ที่ทำงาน	๑๕๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
บิดา-มารดา	
ชื่อบิดา	นายหุน ตระกูลเงินไทย
ชื่อมารดา	นางสุบาท ตระกูลเงินไทย

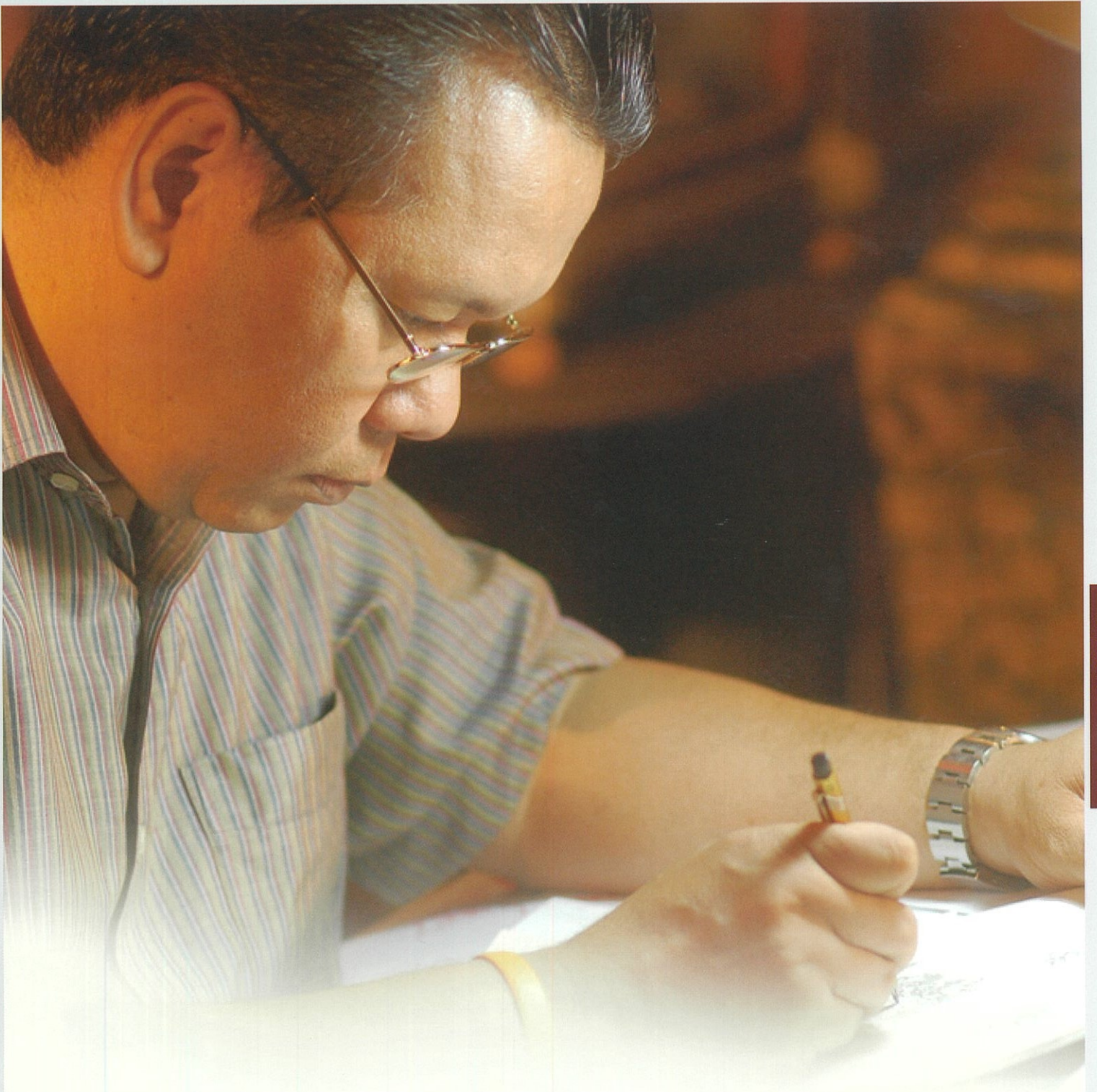
ครูวีรธรรม ตระกูลเงินไทย

พ้ายกทองเมืองสุรินทร์

เกียรติคุณ/รางวัลที่ได้รับ

- ๒๕๔๗ รางวัลเชิดชูเกียรติพระธาตุนาดูนทองคำ สาขาทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- ๒๕๔๗ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- ๒๕๕๑ รางวัลบุคคลดีเด่นของชาติ สาขาเผยแพร่เกียรติภูมิไทย
ด้านการออกแบบและควบคุมการผลิตผ้าไหมยกทอง คัดเลือกโดย
อนุกรรมการคัดเลือกและเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติ
- ๒๕๕๑ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมวิชาชีพบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วิศวกรรมสาขา)
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ประวัติชีวิตและการศึกษา

ครูวีระธรรม ตระกูลเงินไทย เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๐ ณ บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นบุตรนายทุน และนางสุบาท ตระกูลเงินไทย จบการศึกษาศิลปบัณฑิต (จิตรกรรมไทย) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพะเยา

ประวัติการทำงาน

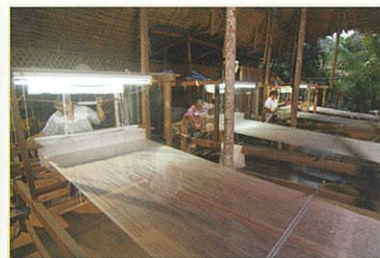
ครูวีรธรรม ตระกูลเงินไทย เป็นลูกหลานชาวบ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์ โดยกำเนิด เกิดและเติบโตท่ามกลาง ญาติพี่น้อง ที่เป็นช่างทอผ้าทั้งหมู่บ้าน จึงซึมซับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชาวท่าสว่างไว้อย่างลึกซึ้ง

เมื่อเรียนจบปริญญาตรีคณะศิลปปะประจำชาติ เอกจิตรกรรมไทย จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง ในสมัยนั้น จึงได้นำความรู้การออกแบบลวดลายไทยและลวดลายชั้นสูงแบบราชสำนักโบราณ มาประยุกต์ผสมผสาน เข้ากับการทอแบบพื้นบ้านภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษที่คุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก โดยการรวบรวมผู้เฒ่าผู้แก่มาวิจัย ภูมิปัญญาการทอผ้าด้วยการทอมือ และการย้อมไหมด้วยสีจากวัสดุธรรมชาติ ถ่ายทอดให้ญาติพี่น้องจนสามารถ รวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มทอผ้า “จันทร์โสมา” รังสรรค์เป็นผ้ายกทองที่มีลวดลายสวยงามอย่างน่ามหัศจรรย์และเทคนิคการทอ ที่เป็นเอกลักษณ์ สร้างชื่อเสียง โด่งดังไปทั่วโลก

“สำหรับหมู่บ้านท่าสว่าง เป็นหมู่บ้านที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาช้านาน ตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาเก่าแก่แล้ว ได้ร่วมรอยไปสักกระยะหนึ่ง พอดีมีเหตุการณ์หนึ่ง คือ มีพระราชเสาวนีย์จาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มายังอาจารย์สมิทธิ ศิริภัทร์ กับ คุณหญิงปิยาภัสร์ ภิมพยักดิ์ อาจารย์เล่าให้ฟังว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ ท่านเล่าว่า สมัยก่อนผ้าไหมไทยมีความนุ่ม เนียน แล้วก็แน่นมากทำอย่างไรถึงจะได้ผ้าชนิดนั้นคืนกลับมา อาจารย์ก็มาไหว้วาน ให้ลองทำดู ซึ่งหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมการทำไหมน้อยที่มีความละเอียดและเนียนแน่นมาแต่เดิมอยู่แล้ว พอทำเสร็จก็เป็นที่ถูกใจอาจารย์ครับ”

ครูวีรธรรม และกลุ่มทอผ้าจันทร์โสมา ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถในการทอผ้ายกทองแบบโบราณ สร้างสรรค์ผลงานผ้าไหมยกทองให้ประจักษ์แก่ชาวไทยและชาวโลกในหลายโอกาส ในครั้งแรกสุดเป็นการทอเพื่อถวาย แต่พระบรมวงศานุวงศ์ และราชสำนัก โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองราชเลขาธิการในพระองค์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นเบื้องต้น

ปัจจุบันครูวีรธรรม ได้ขยายกลุ่มทอผ้าจันทร์โสมาให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และผ้าไหมยกทองของกลุ่มจันทร์โสมา ก็ได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น สร้างงานสร้างรายได้และสร้างชื่อเสียงให้ชาวบ้านท่าสว่าง มาจนถึงทุกวันนี้

๑

๒

๓

๑.- ๓. ช่างทอทำงาน
บนโรงทอกลุ่มจันทร์โสมา

แนวทางการสร้างสรรค์งาน

ความโดดเด่นของผ้าไหมยกทอง จากการสร้างสรรค์ของครูวีรธรรม และกลุ่มทอผ้า "จันทร์โสมา" อยู่ที่การเลือกเส้นไหมน้อยที่เล็กและบางเบา นำมาผ่านกรรมวิธีการฟอก ต้มแล้วย้อมสีธรรมชาติ ด้วยแม่สีหลักสามสี คือ สีแดงจากครั่ง สีเหลืองจากแก่นแกแล, เปลือกประโหด, เปลือกทับทิม และสีครามจากต้นคราม นอกจากนี้ครูวีรธรรมยังได้คิดค้นปรับปรุงให้สีธรรมชาติที่สดใส มีเฉดสีหลากหลายขึ้น โดยใช้เวลาเกือบ ๕ ปี คิดค้นเทคนิคการย้อมสีครามขึ้นใหม่ และได้รับการยอมรับว่าเป็นสีครามที่สวยที่สุดเฉดสีหนึ่งในการย้อมสีธรรมชาติ

“ในสมัยอดีต สี ๒ สี คือ แดง กับ เหลือง ทุกคนย้อมได้ ทุกคนจะย้อมอยู่แค่ ๒ สี นี้ คือ แดงจากครั่ง และเหลืองจากประโหด พอถึงขั้นตอนการย้อมคราม ในชุมชนจะมีคนที่มีความสามารถในการย้อมติด เพราะการย้อมครามให้ติดใหม่เป็นเรื่องยุ่งยาก และต้องสืบทอดมาเป็นสายตระกูล ซึ่งโบราณเรียกว่า หมอคราม เมื่อย้อม ๒ สีเสร็จ ต้องถือหัวมัดหมี่ไปที่บ้านของหมอคราม ซึ่งมีหม้อครามที่สืบทอดมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายให้เค้าช่วยย้อมให้ ก็จะมีการยกครูตามธรรมเนียมไป ด้วยความยุ่งยากตรงนั้นเมื่อมันสูญหายไป ๒๐-๓๐ ปี หมอครามของชุมชนนี้หมดไป มันถึงต้องมาทดลอง มาฟื้นฟู ซึ่งต้องใช้เวลา นานกว่าจะได้ตัวหัวเชื้อ แล้วก็หาเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์ แล้วก็ปรับปรุงเพื่อให้ได้สีที่สดใส ความเข้มข้นของด่าง ความเข้มข้นของของเปรี้ยวที่นำมาใช้มีผลต่อสี แล้วก็ความคงทนด้วยจึงใช้เวลาค่อนข้างนาน”

๑. ครั่ง

๒. เปลือกทับทิม

๓. เปลือกต้นมะพูด (ประโหด)

๔. แก่นแกแล

๕.-๖. อ่างคราม

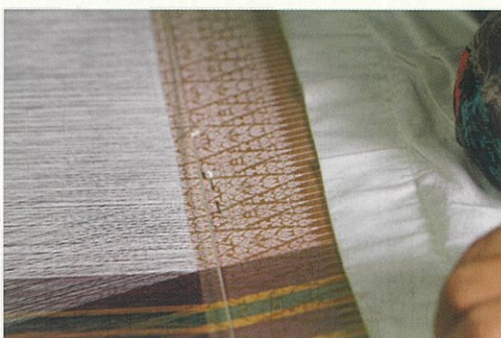
๗.-๘. ช่างย้อมกลุ่มจันทร์โสมา ทำงานในโรงย้อม

๙. เส้นไหมหลากสี

สำหรับเทคนิคการทอที่ครูวีรธรรมประยุกต์ขึ้นมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เพื่อรองรับลวดลายที่ออกแบบอย่างวิจิตรประณีตซับซ้อนนั้น ในขณะที่จะมีการสอดแทรกการทอยกส่วนลวดลายด้วยไหมทองที่ทำจากเงินแท้ มารีดเป็นเส้นเล็ก ๆ แล้วกะไหล่ทอง นำมาปั่นควบกับเส้นด้าย และใช้ตะกอเส้นพุ่งพิเศษที่ทำให้เกิดลาย โดยต้องใช้จำนวนตะกอมากกว่าร้อยตะกอถึงสองพันตะกอ จนกระทั่งการวางกี่บนพื้นดินธรรมดาที่มีความสูงไม่พอ ต้องขุดดินบริเวณนั้นให้เป็นหลุมลึกไป ๒-๓ เมตร และใช้ช่างทอ ๔-๕ คนต่อ ๑ กี่

“ตัวผมเองผมเรียนศิลปะประจำชาติด้านการออกแบบลวดลาย ผมคิดว่าจะทำอย่างไรถึงจะร้อยพันการทอผ้ายกแบบราชสำนักที่มีลวดลายที่งดงามซับซ้อนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพราะว่าแหล่งผลิตเดิมที่ต่างประเทศเค้าก็เลิกทำกันหมด ก็เลยนำความรู้จากการออกแบบลวดลายเหล่านี้มาผสมรวมกับเทคโนโลยีพื้นบ้านดั้งเดิม ก็เกิดเป็นผ้ายกแบบที่นี้ขึ้น คือ มีความถี่ของลายสูง ใน ๑ เซนติเมตร ในด้านตั้งเราจะใช้ไม้ที่เป็นตะกอลายถึง ๒๐-๓๐ ไม้ มีคนช่วยยกตะกอ ๒-๓ คน คนสอดไม้ ๑ คนและคนทออีก ๑ คน และความซับซ้อนทางด้านเทคนิคการทอ จะได้ผลงานเพียงวันละ ๖-๗ เซนติเมตร เท่านั้น ทุกขั้นตอนต้องเป็นไปตามลำดับที่เก็บตะกอไว้ หากผิดแม้แต่เพียงเส้นเดียว หมายถึงพลาดไปทั้งผืน”

ด้วยเทคนิคการทอที่เป็นเอกลักษณ์จากความช่างคิดของครูวีรธรรม ทำให้หมู่บ้านท่าสว่าง เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการยกย่องว่า "หมู่บ้านทอผ้าไหมหนึ่งพันสีร้อยสิบหกตะกอ" โด่งดังมาจนปัจจุบัน

๑. ครูวีรธรรมออกแบบลายผ้ายกทอง
๒. ครูวีรธรรมคัดเลือกเส้นไหม
๓. กี่ทอผ้ายกทอง สร้างสรรค์จากแนวคิดของครูวีรธรรม
- ๔.- ๕. ช่างทอ ๓-๔ คนช่วยกันทอผ้ายกทอง
๖. ลวดลายอันละเอียดซับซ้อน ทำให้ทอได้เพียงวันละ ๖-๗ ซม.

ผลงานโดดเด่น

ในหลากหลายผลงานผ้าไหมยกทอง จากการสร้างสรรค์ของครูวีรธรรมนั้น งานที่สร้างชื่อเสียงให้ครูวีรธรรมมากที่สุด คือ การได้รับคัดเลือกจากรัฐบาลให้ทอผ้าสำหรับตัดเสื้อผู้นำ และผ้าคลุมไหล่สำหรับคู่สมรสผู้นำ ๒๑ เขตเศรษฐกิจที่มาร่วมประชุมผู้นำเอเปกเมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๔๖ ทำให้หมู่บ้านเป็นที่รู้จักอีกชื่อหนึ่งว่า "หมู่บ้านทอผ้าเอเปก"

"ที่เรามีโอกาสทำงานนี้ เพราะเคยทอผ้ายกทองมาแล้ว ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ หลายผืน ประกอบกับมีผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าไหมนำเสนอผลงานของเราให้รัฐบาลพิจารณา ซึ่งเราใช้เวลาทำทั้งหมด ๖ เดือน โดยเร่งทำทุกวันทั้งคืนให้ทันกำหนด ซึ่งชาวบ้านทุกคนก็ร่วมมือร่วมใจกันอย่างดีมาก เพราะถือว่างานระดับชาติ เอเปก เค้ามี concept มาว่า East meet West ผมเลือกเอาลายในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในสมัยอยุธยา เพราะว่ามี การนำเอาลายแบบฝรั่งเศส มาผสมกับลายไทยจนเป็นเอกลักษณ์ประจำรัชกาล แล้วก็ป็นสัญลักษณ์ในการค้าขายด้วย เหมือนกับการประชุมเอเปกในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังใช้ภาพสัตว์หิมพานต์มาประดับ มาเป็นยกทองซ้อนขึ้นมาอีก เพราะว่าสัตว์หิมพานต์เป็นสัญลักษณ์ของการผสมผสานการนำสิ่งปกติบนโลกนี้มาทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น นำมาเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือร่วมใจของเอเปก ส่วนลายสำหรับผู้นำที่มาจากประเทศมุสลิมเนื่องจากกฎข้อห้ามทางศาสนา ห้ามบุคคลสวมใส่อาภรณ์ ที่มีภาพบุคคล ภาพสัตว์ ก็แปลงเป็นลายดอกไม้ ลายดอกพุดตานที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ซึ่งเป็นยุคทองของการค้าขาย การค้าสำเภาของประวัติศาสตร์ไทยอีกยุคหนึ่ง "

๑. ผ้าตัดเสื้อผู้นำ ๒๑ เขตเศรษฐกิจ เอเปก
๒. ลายดอกพุดตาน สำหรับผู้นำมุสลิม
๓. ลายสัตว์หิมพานต์ สำหรับผู้นำที่มีใช้มุสลิม
- ๔.- ๖. ผ้าคลุมไหล่สำหรับคู่สมรส

ผลงานที่สร้างความภาคภูมิใจ และถือเป็นการเผยแพร่เกียรติภูมิครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง คือ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๙ ครูวีรธรรมและกลุ่มทอผ้าจันทร์โสมา ได้เป็นผู้ออกแบบและจัดสร้างผ้าคลุมพระอังสาให้กับรัฐบาล เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายเป็นที่ของระลึกแด่พระราชอาคันตุกะฝ่ายหญิงเนื่องในพระราชพิธีทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี

“สำหรับชิ้นนี้เป็นของที่ถวายแด่พระมหากษัตริย์หรือราชวงศ์ที่มาเป็นพระราชอาคันตุกะจากทั่วโลก ก็ทำขึ้นมาเป็นพิเศษตรงที่มีตราครองราชย์ ๖๐ ปี ซ้อนขึ้นมาอีกทีหนึ่ง ส่วนการจัดองค์ประกอบลายก็เป็นลายชั้นสูงที่ได้แรงบันดาลใจจากผ้าทรงสะพักของเจ้านายฝ่ายในโบราณ แล้วก็มีการใช้ลายชั้นสูงอย่างเช่น ลายครุฑ ลายกนก ลายต่าง ๆ มาประกอบกัน เพราะว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ ก็มีการผสมผสานเทคนิคต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเช่น การยกทองเป็นลวดลายกรอบ แล้วก็การใช้ยกไหมในส่วนของท้องผ้าตรงกลาง หรือการใช้การเกาะลิ้วในส่วนของกรวยเชิง เพื่อเกิดการสลับสีให้เหมือนภาพจิตรกรรม เป็นเทคนิคที่ค่อนข้างละเอียดลออ แล้วก็ทำยากซึ่งใน ๑ วันจะทอได้แค่ไม่กี่เซนติเมตร”

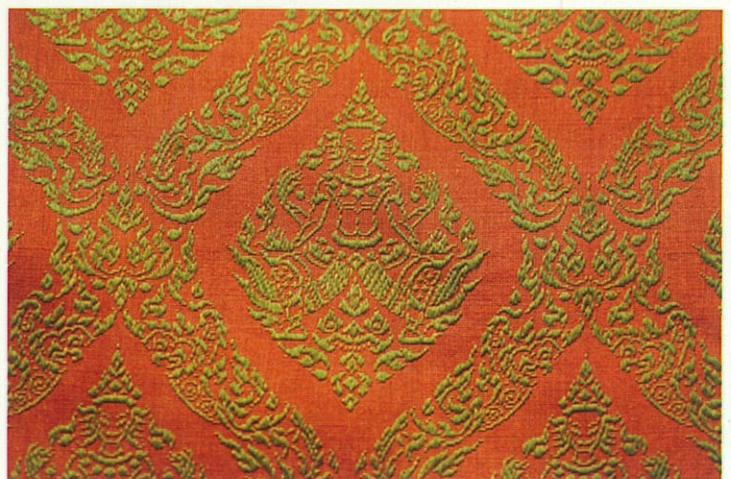
๑

๒

๓

๑. ผ้าคลุมพระอังสา พระราชอาคันตุกะ
ฝ่ายหญิงในพระราชพิธีทรงครองสิริราชสมบัติ
ครบ ๖๐ ปี

๒.- ๓. รายละเอียดผ้าคลุมพระอังสา

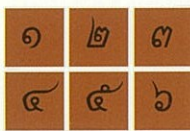
ถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง

ทุกวันนี้ ครูวีรธรรมได้พยายามสร้างบุคลากรรุ่นใหม่มาสืบทอดภูมิปัญญานี้ โดยนำเด็ก ๆ ในหมู่บ้านท่าสว่าง มาฝึกการออกแบบและแกะลวดลายผ้า รวมถึงฝึกการทอ โดยให้เรียนรู้จากการทำงานกับผู้ใหญ่ ก่อให้เกิดการซึมซับ จนชำนาญ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาและดูงานการทอผ้ายกทองแบบโบราณถึงโรงทอ จนทำให้ โรงทอผ้าไหมยกทองของกลุ่มทอผ้าจันทร์โสมา บ้านท่าสว่าง กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ขั้นตอนการทอผ้าไหมยกทอง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์

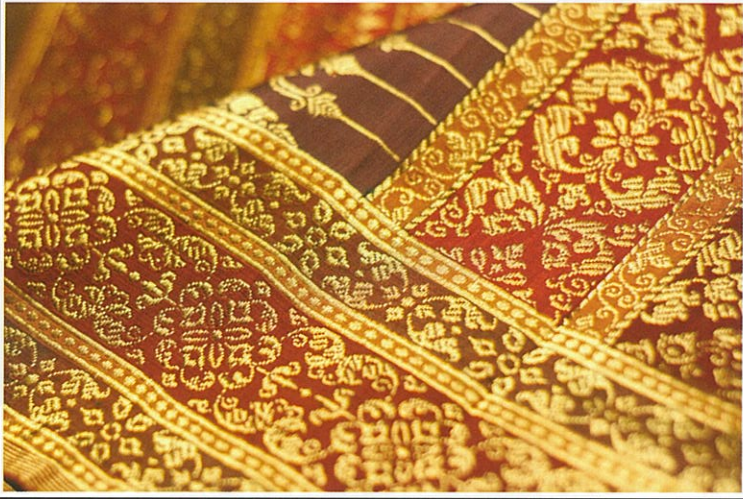
ครูวีรธรรมได้เปิดบ้านพักส่วนตัว ซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับโรงทอผ้า ซึ่งเป็นเรือนไทยที่มีการประดับตกแต่ง ด้วยเครื่องเรือนและของใช้แบบโบราณที่สวยงาม ให้เป็นสถานที่เรียนรู้วิถีชีวิตของคนไทยสมัยก่อน และชื่นชมงานช่างชั้นเยี่ยม ที่นำมาประดับตกแต่ง เพื่อให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้ที่สนใจศึกษาต่อไปโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายนอกจากนี้ครูวีรธรรม ยังรับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ และเปิดอบรมการย้อมสีแบบโบราณที่ได้รวบรวมและคิดค้นเทคนิคขึ้นใหม่ โดยเฉพาะการย้อมคราม ซึ่งถือว่าเป็นสีครามที่สวยงามที่สุด แก่ผู้ที่สนใจเช่น กลุ่มแม่บ้าน องค์กรชุมชน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ

นอกจากนั้น บริเวณโดยรอบของโรงทอ ยังจัดให้มีร้านค้าชุมชนเป็นแหล่งรวบรวมผลงานของชาวบ้านในหมู่บ้าน และอำเภอใกล้เคียง อาทิ ผ้าทอ สินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้านสามารถ สร้างรายได้จากการทอผ้าไหมเพื่อจำหน่าย ทำให้อาชีพการทอผ้าไหมได้รับความสนใจขึ้นมาอีกครั้ง

ครูวีรธรรมจึงเปรียบเสมือนครูผู้ถ่ายทอดงานศิลป์ในหลาย ๆ วิถีทาง เพื่อให้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมยกทอง ที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้กันมารุ่นแล้วรุ่นเล่า ได้รับการสืบสานสู่รุ่นต่อไปอย่างยั่งยืนกลายเป็นพลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งกลับสู่ชนบทสืบไป

๑. ครูวีรธรรมถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาด้านสิ่งทอให้แก่คนรุ่นใหม่
- ๒.- ๔.ครูวีรธรรม ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าเยี่ยมชมกลุ่มจันทร์โสมา
๕. บ้านจันทร์โสมา แหล่งเรียนรู้ศิลปะของชุมชน
๖. ร้านค้าชุมชน

๐๖๙
๐๗๐

“ศิลปวัฒนธรรมของชาติเป็นของมีค่าสำหรับชาติเรา ต้องร่วมมือร่วมใจ หุ่นร่างกายแรงใจ และความอดสาหะในการอนุรักษ์และฟื้นฟูงานต่าง ๆ ขึ้นมาด้วยความตั้งใจแล้ว ก็จะสามารถสำเร็จทุกคนแล้วก็เป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบไปครับ”

ครูวิธรรม ตระกูลเงินไทย